משנה · אחרונים · לחם שמים

לחם שמים, הקדמה לפירוש המשנה

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

לחם שמים, הקדמה לפירוש המשנה

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/לחם-שמים-הקדמה-לפירוש-המשנה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

בשם ה' עושה שמים וארץ:

בא"י אמ"ה אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו תורה תמימה.

בא"י אמ"ה אשר נתן לשכוי בינה ולפתאים ערמה לנער דעת ומזימה:

בא"י אמ"ה הנותן ליעף כח. ולאין אונים ירבה עצמה:

כה אמר העבד הנכנע **יעב**"ץ קטן שבתלמידי החכמים צעיר אנכי לימים על כן זחלתי ואירא מחוות דע. פן יחסדני שומע. איך ערב לבי להוסיף או לגרוע. ולהעלות על ספר מה שנפל בחלקי בלמדי המשניות ובפירושיהן אשתעשע. בפרט שפעמים רבות נתווכחתי עם הפרשן הגדול באחרונים החכם המובהק בתי"ט ז"ל שהוא כמעין הנובע. ומקובל מאד למעיינים ושמעו גדול בדורינו כי השערת שכלו אל השערה קולע. ואף אם התנצלות מחברים המשיגים לקודמים בזמן ומעלה באין מונע. נודעת בפתחי ספריהם (עיין בהקדמת ס' מג"א לר"י ליאון וזולתו רבים מאד המרחיבים פה ומאריכים לשון התנצלותם) ומה מתוק מדבש אמרי נועם מראש המדברים הרז"ה ז"ל בפתיחתו לספר המאור הכוללת כל יופי. ועמה סרה תלונת המקנאים (בספרים חדשים) ומטילי דופי שדי עפרא לפומיה דאויב והוי גירי בעיניה דשטנא והאי לישנא בישא כל לשון תקום אתו ירשיע. ובחבל לשונו ישקיע. דעת מבין בו תנוח ותרגיע. מכל מקום ביותר מהמה אני צריך להזהר מדבת עם פן אהיה כמתעתע. כי יודע אני בעצמי שאין בי לא תורה ולא חכמה ועלומת"י קמה ומכתונת הדעת נפשי ערומה. מפגעי נגעי בני אדם כל היום דוה יושבת ושוממה. והלואי אזכה להבין בכל מקום עומק דעת הגאון בתי"ט כ"ש דברי הקדמונים. אשר לבם כפתחו של אולם נותני לחמנו ומימיהם נאמנים. ובביתי אין לחם ואין שמלה אנכי איש רש ונקלה אחוז בחבלי בו"ז הבלי הזמן בלתי נאמן. ומה שכתבתי לעצמי כתבתי דרך לימודי. אני לבדי. בלי דקדוק חברים ופלפול תלמידים בעונותי שרבו הרחיקו ממני אוהב ורע. ומתוך טרדות רבות הנצבות עלי היו כולנה ספו שנה על שנה. כמה יגיעות הייתי יגע. החורש והזורע. המלבן והמנפץ והצובע. שובט ומדקדק ופוצע. כמו פולח ובוקע. ואהי כל היום נגוע בתוכחות על עון יסרוני כליותי קלני מראשי ומזרוע. רבים קמים יחד באו גדודים לעשות בשרי חדודים ודם יעלע. את קובעת כוס מרורות ילדי יום שתיתי רויתי את שמריה אגמע. הייתי כשיכור נתבלבלה מחשבתי ונטרפה דעתי לקורות מתרגשות מתחדשות יום יום ויד הזמן עלי חזקה לא השיב ידו מבלע. את נאות יעקב צנוף יצנפני כדור מטולטל וגולה ומורק מכלי אל כלי ומארץ אל ארץ אחרת הולך ונוסע. כאילו העולם צר אצלי ולא מצאתי מקום יכילני להניח לי מעצבי ויגוני למצוא מרגוע. עד אמצא מקום לה' להסתפח בד"א של הלכה מקום חשוב

ובמזל קבוע. בגלל זה כשל בעוני כחי ויבש מוחי ולכל בהן חיי רוחי והחליש מאד יסוד בנין גופי הרעוע. קראתי לרעיוני ואינם ובבתי כלאים החבאו ובני סרעפי סוגרו על מסגר ובמאסר באו. ואני בתוך נדחק ונלחץ בינתיים רובץ בין המשפתיים בעצלתים רובע. תחת משאי שאיני יכול לעמוד בו בהטותי שכמי לסבול עול תורה ועול ד"א והיו בידי לאחדים רוכבים צמדים. כי את עול סובלו הגיעני כפו"ל ומשולש כעבות העגלה ועובי המרדע. ולבי נוהג בחכמה ולאחוז בסכלות מעט זה וזה לא עלתה בידי להשלים רצוני למלא תאותי ולהשקיט המייתי להשיג שלמות ולמחוז חפצי להגיע. הייתי בגבר אין איל פוסח על שני הסעיפים ופוסע. להביא טרף לביתי על ירכי הייתי צולע. מחוק התורה פורע. ועונתה גורע. ואם אחרוש בבקרים לרגעים אפקדנה. ואותה יום יום אדרוש כבר בי רב דחד יומא יום ליום יביע. למה ממעשי תפריע. ולעתים מזומנות אקום ואתעודד לשלם חובותי והקפותי לפרוע. והנה אינני בגדר מחברי ספרים רק אדון ואובין כתלמיד הדן לפני רבותיו בקרקע וקוצר הבנתי מודיע. וכאמרם ז"ל עה"פ אם נבלת בהתנשא וח"ו לא מדעת גסה כל רוחי אביע. כי לא כן אנכי עמדי לאשר בחנני וידע דרך עמדי קולי ברחובות אשמיע. ולכל עובר ושב בחור ושב אפגיע. ואתנפל על ברך כורע. ואתפלל תפלה קצרה קודם שאכנס לבה"מ שלא תצא תקלה מתחת ידי ואל יכשלו בי בני אדם לשלוח יד לשונם זאת להם תחת גאונם ואל ישיחו בי יושבי שער יסיתוני חנם לבלוע. אבל ידינוני לזכות כי תורה היא וללמוד אני צריך ולא עצרתי כח למשול ברוחי לכבוש נבואת שכלי הצר והקצר מהשתרע. ובכל מקום אשר לא השיגה יד הבנתי לירד לסוף דעת קדושים חקרי לב רבותינו ז"ל שקדמוני אומר באימה בבעת ברתת ובזיע. נעניתי לכם עצמות קדושות ונפשות טהורות תרשוני לומר דבר ממה שלמדתוני אהגה כיונה מיראתם נגד עיני תמיד ואחשוד חסרון דעתי מהכוות בגחלתם ומחזיקנא טיבותא לרישי דמגרמיה כרע במודים דרבנן כרע כחיזרא זקיף כחיויא כנחש מרתיע. ואף גם זאת אינני מסופק בחסד עליון שלפעמים עלו במצודת עיוני הדל דברים נכונים עם שלא שמשתי חכמים הרבה (כי אבא מארי הגאון ז"ל נפרד ממני עודני באבי ולא זכיתי ללמוד לפניו כראוי כל צרכי ליהנות מאורו להגיה חשכי. רק מעט השמן שסך לי בילדותי בטרם היותי לאיש היא שעמדה לי לאחוז באומנות אבותי כפי מיעוט הכרתי וקוצר הבנתי ומתוך דוחק התלאות אשר בו נמצאתי) הלא בספריהם המלמדים לאדם דעת בדקתי עד מקום שיד השגתי מגעת. כי משתי את כל כליהם כפי אשר הכילני הזמן ואין הקב"ה מקפח שכר כל בריה ששנינו אפי' א' שיושב ועוסק בתורה המקום קובע לו שכר ואגרא דשמעתא סברא. ואין אדם שליט ברוחו להכניס ולאגור דבריו מפני איש שר

וגדול בתורה. ולהתעורר במקום שנראית לו סתירה. כי לבי אנסני ומוחי אשר לא ניתן בי לבטלה הכריחני. והגדתי היום שאינני כפוי טובה בהיות הגאון המפרש הנזכר אור עיני. ובאמת הוא יפה ללב מבין ונחמד להשכיל להטיב. והרוצה להחכים בתורה ולהשלים נפשו ידבק במשניות עם פי' הרע"ב וישמש לבן ענ"ק הוא האדם הגדול בתי"ט לטייל אחריו בדיבוריו ארוכות וקצרות שהוא רב ומורה ומעמיד על האמת והיושר. וכולל רוב עיקרי דיני תורה שבע"פ. אמנם לאשר כבדה המלאכה על הגאון כי רבה היא מלאכת העתקותיו התמצית מכל המפרשים שקדמוהו כי קבצם כעמיר גורנה. מלבד חדושיו ופשו פירושיו מי מנה. השאיר עוללות כנוקף זית לשמיר ושית. ואולי מן השמים הניחו מקום לבאים אחריו לחקור ממסך. עם שאין להתגדר במלאכה כזאת לו יתאמתו כל השגות האחרונים לראשונים להם כי יעברו בסך. אחר שמצאו הכל כשולחן ערוך בלי עמל ויגיעה. ואין נמלט משגיאה. אך ההבדל בין רב למעט (כדבר החכם הגדול הרב המובהק רמב"ם ז"ל בהקדמתו לפירוש המשניות) הנה יאתה תהלה לפעולת הקדמונים לרגל המלאכה גדולה היא אלי זכו וזיכו את הרבים והועילונו שלא נמשש כעור באפלה לגודל חסרון דעתנו וכובד עול גלות ומזונות המתגבר בכל יום והפורק עול תורה ומונע שקידת הלימוד והעיון כאשר ידוע הוא לכל רואה שמש. ומבחין בין בוקר לאמש. כי לולי ה' שהיה לנו בגלותנו שהעמיד לנו חכמי דור ודור אשר השאירו אחריהם ברכה ונתנו נפשם ומאודם לבאר לנו כל דבר קשה וסתום. ודאי היה לנו חזות הכל כדברי הספר החתום. ואנחנו בדור זה האחרון הגרוע ופחות שכמוהו לא היה מלפנינו מה נעשה במקרא ומשנה וגמרא ושאר ספרי הקודש אם היינו ח"ו נעדרים מפרושי הקדמונים. האם היינו יכולים ליהנות מזיו זוהר ספרינו הקדושים דרך נקב צר ממחט סדקית כהשג יד שכלנו ובינתנו. ואיך יתכן שנהיה כפויי טובה וטבועי' בטיט הסכלות הגמור שלא להחזיק להם טובה ולהגדיל איפת מעלתם חלף עבודתם ותאותם ללמדנו להועיל בכל יכלתם. וכ"ש שגנאי כפול היות האדם חכם בעיניו להשיב דבר בטרם ישמע באזני שכלו ולבבו יבין היטב לרדת לסוף דעת האומר וידע לפני מי הוא עומד ולפני מי הוא עתיד ליתן דין וחשבון פן יהיה לבוז כי יבוא רעהו וחקרו ולא יתייאש מן הפורענות. על כן יש לכל אדם לחשוד שכלו הקצר טרם יגש להקריב לחם שערים ולהשיב אמרים נגד רבותינו המפרשים הטובים הקודמים ההרים הרמים והמה חכמים מחוכמים. ואם נתאמתה השגיאה להם מזה ידון כל הולך בתומו. ק"ו בעצמו. ויבין לאחריתו. שלא ישען על בינתו. ויבטח כי רב כחו להשיג בדברים נכוחים. האף בלב עולות מחים. מקובלים ונוחים שמנים ממוחים. תחת חלב חטה יוציא חוחים. אם יביאוהו בחחים וילכד ברשת

זו טמן ובפחים. ואם אבנים גולל מיד נימוחים. (וכדרך שאירע לרוב לגדולי הדורות בכמה מהמקומות אשר יחשבו להשיג לקודמיהם. ונהפוך הוא אשר ישלטו היחידי"ם ברבי"ם וגדולים הקמים עליהם לבטל דבריהם כמבואר ליוצא ונכנס בספריהם) אך מה יעשה זה שלא מצא עדים וראיה שדעתו מנצחים. ואיך ישחית הוד יפעת שפעת מדעתו באין מכריח אחרי עשותו המוטל עליו לחקור היטב בחלקי הסותר. למען תהיה תורת ה' בפיו מן המותר. בפיו תמתיק והדברים שמחים. שמחה לאיש במענה פיו ודבר בעתו מה טוב ומה נעים כי ישמרם בבטנו. ומה יועיל אם יכחידם תחת לשונו. דבש וחלב אשר מצא ליהנות בהם בני אדם אם מיץ חלב לא יוציא חמאה ומיץ אף יוציא דם נעכר לרפוש ברגליו מי מעיינו לבנים בעכורים. אם ינטשו מים קרים זרים ברים צחים. אשר חלק לו הי"ת בבינה להגדיל תורה להפליא תושיה להעמיק עצה. לחלקם ולהפיצם בישראל יפוצו חוצה. ולא יהיו לו לבדו כי אם להשפיע לאחרים מהודו. בכל אשר תמצא ידו. אפס כי לא תהיה תפארת אדם ללבוש שמלת אשה כי אם אשה עצור"ה ועינה צרה באורחים. לא כן דרך גבר קרא גברא בחיל לכו לחמו בלחמי כל דכפין ייתי וייכול הא לחמא עניא ודין גרמא חייא. אם שמן אם רזה הרי שלי שלו לפניו בשלו הוא רשאי לקרב או לרחק אשרי ייבחר ויקרב לומר כזה ראה וקדש הוא הקדוש ויבוסם ויערב כמנחת רקיקין חלות בלולות ומצות משוחים. ואת הבלתי נרצה יזרה לרוח משפט וברוח בא"ר ודי עולה כולה כליל לאישים נכבדים המכוונים לבם לשמים יעלה על מזבח דעתם ויצר"ף בהבל פיהם לריח ניחוחים. מעתה איזה פתחון פה נשאר עוד למקטרג ומערער אשר יוציא כל רוחו. יסגור על איש מלהגיד לאדם ישרו הולך נכוחו. הלא אם באמת ובתמים ידבר. לפי שכלו יהולל אם חיילים יגבר. ואם טעה בשיקול דעתו. אין להאשימו והנה שכרו אתו. שכוונתו לשמים ולפעמים תחת החרס ימצא מרגלית סוף דבר אחר כוונת הלב הדברים אמורים ובלבד שיכוין אדם דעתו לשמי' ותורה מונחת בקרן זוית. כל הרוצה לזכות יבוא ואפילו קטן שבקטנים יוכל למצוא טענות נכונות על אביר שבאבירים ואין משוא פנים בתורה ומלאכת שמים זוהי חובה על כל איש אשר נשאו לבו ונדבה רוחו. לפי כוחו. ידקדק בדברי הקודמים ועל שרשי רגליהם יתחקה. ונקה לא ינקה. לדעת מאין יצא להם לראשונים ז"ל מה שאמרו ובירורו. אם בנו או סתרו. ואם מסכימים מכל צד לכוין יפה אל מרכז האמת שהוא כנקודה למקיפה. או הלכו סביב לה על השפה. והשאירו הרמון בקליפה. וכסף סיגים על חרס מצופה יביא הכל בכור הבחינה. ויחזיר למכתשת שכלו הדק היטב ויטחון קימחא טחינא. וירקד בנפה. עד תצא אמרתם צרופה. החזקה היא אם רפה. ובזה יהיה נהנה מיגיעו ויומתק לחכו ולא ידמה לבקר אוכל תבנו וימלא

קדים בטנו לבלוע עסה בלוסה בלי לעיסה ישבע בחרפה. ואם ככה יתנהג בלי ספק מן השמים יאירו עיניו בהרבה דברים פעם לבנות פעם לסתור או לפרש פירוש אחר ולהוציא דבר מתוך דבר הן כל חדש לעשות פרי למאכל ועלהו לתרופה. וריחו נודף מזה בעודף ולהציל הנרדף מן הרודף ללחום את מושל במלחמות תנופה. את והב בסופה. (ולא יצטרך לאבד הזמן יקר המציאות בשגעונות והבלים הרבה ע"פ המצאות חדשות בדרשו' דברו קשות ופשתה מספחת הפשטים מסרמיסין וסרמיטים. מיום שגברו בעלי הלשון ואגרופה של חנופה. על החלוקי"ם אנו מצטערי' ועל החדושי"ם אנו בושים חללו תורה השחיתו התעיבו הפסידו הדרה ויכבו מאורה. שמו גפנה לשמה ותאנתה לקצפה. ותהי האמת נעדרת. כביצה מוזרת. ושאריתה כאוד מוצל משריפה. נפש היפה גומעה חיה או שורפה) ואל תסתכל בקנקן חדש או ישן מלא ריקן ואל תתמה על כלי אין חפץ בו אל תביט אל מראהו נבזה וחדל אישים תולעת יעקב האם יעלה אבר כנשרים. ונמלה קלה עשה תעשה לה כנפים כנפי יונה נחפה. בכוס"ף נמרץ לרוץ על ההרים כאחד הצבאים. שאול ישאלו וכן התמו הגם שוע"ל בנביאים. ואם יעלה שועל ופרץ בחומה נשגבה להשיב את האריות ולבאים. והחלש בדעת יאמר גבור אני לנצח את החזקים והבריאים. אכן הלא ראו מימיהם צב"י קיץ והוא ארי סבל נושא משאות בר ולהם אבירים לבו כלב האריה נחל נובע מקור חכמה מעין מי נפתוח פתוח כפתחו של אולם אשר ממנו ישקו האדירים. רבו שתו ואכלו מפתו ומפריו לקחו ונפקחו עיניהם כי טעמו מדבשו בקצה המטה ראו נא ליהודים היתה אורה. כי מאתו תצא תורה. אף כי כאן הב"ן שוע"ל חנוני מקיף נושא ונותן באמונה. מאשר הקיפה לו החכמה מעט הדבש מחלבה ומשמנה. ומגוית הארי רדה הדבש כי גדול שמו אצלה כאשר היתה באמנה. אתו לקנין עצמי קנה חכמה קנה בינה. ואם לפעמים בחמשה דברים האב זוכה לבנו לא יפלא כי ימצא א' מהנה. אשר תהיה לו למנה. ותורה חוזרת על אכסניא שלה. אשר לבם שמו שמו"ר משכן לה ובאו עמה בברית. כי לא תעזוב זרעו מלבקש לחמה של תורה להוציא יקר מזולל לתת לו שם ושארית. וגם כבר ארז"ל עתידין אילני סרק שיוציאו פירות. להצמיח לחם מן הארץ גלוסקאות נאות מעפרות. ובזאת יכופר עון יעקב וזה כל פרי הסר משם כל זה נקו"ד ותלו"י בכזבים ותלו"י בעזי"ם וגבורים בעלי תריסין שבה"ה לפרשו כיד ה' הטובה. ואין כילות למעלה להשפיע על קטני ארץ שפע רצון ונדבה. הנמלה עם לא עז חלק לה בבינה תכין בקיץ לחמה. מלפנו מבהמות הארץ ומעוף השמים יחכמנו כי מי נתן ל**שכוי** בינה או מי שת בטוחות חכמה. לתת לפתאים ערמה לנער דעת ומזימה. בסתום חכמה יודיענו לאור יוציא תעלומה. והנה הרב ז"ל מברטנורה.

מקבלת רבותינו שקדמוהו כתב עיקר כתובה. (לכלת משה משנה התורה הזאת מאורסה לקהלת יעקב. היא הכלה הכלולה שצריך לתקנה בקשוטיה. ככלה תעדה כליה אשה עדיה וכלה קישוריה. בתולות אחריה. רעותיה הנה הברייתות והתוספתות ושמועות שבתלמוד מובאות לה לשמשה בנות מלכים ביקרותיה) והתוספת מרובה. על כן נתעורר הגאון בתי"ט ז"ל. אסף וקיבץ ולקט כל פירות נדוניא דהנעלת ליה נכסי צאן ברזל מאת אילי הארץ לקח. מאדירי הרואים בשושנים מבושמים שמן מרוקח. ואוסיף לה מדיליה וכתב לה תוספת. מתוק מצוף דבש ונופת. ואם המה הגבורים אשר מעולם אנשי השם ואנשי מופת. עדיין מעולם לא יצאה הכלה באפריון מבושמת כל צרכה מתחת ידיהם. לקשטה בכל תכשיטין שבפנים ושבחוץ. כי היה להם דבר המלך נחוץ. ולא עליהם המלאכה לגמור. שדבר זה אין גמרו בידי אדם כי ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים ע"י הנביאים כתוב לאמר. וכבר הסכימה החכמה האלהית למען לא יתפארו עליה כל חכמי קדם. כי באו עד קצה ולתכליתה השיגה ידם. שזה א"א ומחק הנמנע הרחק מאד מאדם הנרדם. ואף בחכמי אדום וישמעאל המתייגעים בטבעיות ולמודיות הרבה יותר נתגלה לאחרונים. אשר מלפנים לא ידעום ולא שערום הקדמונים. עם קדימתם בזמן ובמעלה כי לעולם יש מקום להתגדר המאוחר לאשר קדם. (בדברים המבוארים בשכל אנושי ומידי דתלי בסברא) וזה לא מחכמה נוספה ושכל יותר חזק למתאחרים שהפך זה נגלה. אבל לקלות ההצעות הראשונות והיסודות הנמצאים אצלינו בשכבר טרחו בהם הקודמים בכל לבבם ובכל מאודם. ולא הספיק להם הזמן שבו כל חפץ נשלם פרש רשת לרגלם ולכדם. לכן בדרך הטבע בכל תושיה מחקרית יתגלע יד הזמן וכל חכמה ומדע באורך הימים יתרחבו נקבי שכיות חמדתה. לפי רוב השנים תרבה מקנתה. לרוב ההבחנה בדברי ידועיהם ולא מתה החכמה עמהם. כי לא ניתנה הארץ להם לבדם. לדון ביחידי ע"פ גזירתם של מחברי ספרים להיות כל איש שורר בבית חבורו ודתיהם שונות בלי הסכמת רוב החכמים היודעים את דבר המשפט בין ריב לריב ובין דם לדם. (וה"ט דקיי"ל הלכה כבתראי מאביי ורבא ואילך שנסתמו צנורות החכמה. ודבר ה' יקר לא בשמים היא האר"ש ניתנה לבני אדם ללמדם מלחמה. להביא איש טרף לביתו בעמל ועבודה רבה ואי לא לאי לא אכיל ולא יטעם כל מאומה). מעתה אל יפטור אדם עצמו בטענה מוטעת. להקל מעליו הטורח להתפתות בעצת היצר המדיח למשוך עון בהבל"י השוא כאילו אתה חוטא נפשך להרהר אחר דברי הקודמים (הבאים אחר חתימת חזון התלמוד) כאוכל מעץ הדעת. ומי מפתאים אשר לא ישמע אליו לדבר הזה להשליך מעליו משא החקירה והדרישה אשר העמיסהו והכבידו עליו המסית והנפתים קוראי"ם ושונים

הולכים לתומם לא ידעו במה יכשלו ואם הרעה אליהם נוגעת. ולנבון נקל להכיר בזיוף הטענה אל יאמן בשוא נתעה ויידע כי בנפשו הוא להבין האלהים נתנה בו. לדעת בין טוב לרע ובין אמת להפכו חכמת אלהים בקרבו. כי רוח היא באנוש מאל אחד בראנו. אב אחד לכולנו. ולב מבין עשה בקרבנו. לא נתכוין בו להיות לב אבן משולל השכל אשר היא צורתו צלם אלהים ודמות תבניתו. להשכיל באמתו ודברי תורתו. זאת ישיב אל לבו אם לא עלי המלאכה לגמור גם אינני רשאי ליבטל הימנה. בל ימנענה כסות ועונה. לבקרים יפקדנה לרגעים ישקנה. להצמיחה ולהולידה לעטרה ולהדרה. להספיק צרכיה לעבדה ולשמרה. לשמור את דרך עץ החיים הנצחיים. להוציא לחם מן הארץ ודגן שמים. הוא הלחם אשר נתן ה' ליושבים לפני ה' לאכול לשבעה. לחם הנבלע באיברים שאינו מוציא סובין אפילו קימעא. אשר אכל איש תם דבר שנצטער עליו אותו צדיק אבינו זקן כשביקש לאכול לא כיון כ"א על לחם רוחני מזון הנפש שהוא באמת הלחם לאכול. שלא היה רעב ללחם החמרי המתהפך בבטן המלאה קיא צואה והיה לעיכול"י וכך היה אומר ובגד ללבוש התעלה על דעתך שהבגד איננו ללבוש. הא אין לך לומר אלא שכיון למלבוש הידוע חלוקא דרבנן שאין בו אימרא. כתנות אור בתי הנפש המחלצות והמעטפות בגדי הארגמן ותכלת עמרא. טלית של בנאים. להוציא בגד עדים ובגד בוגדים בגדים הצואים. הנה לזאת קראתי שם חבורי זה **לחם שמים**. שיורד מן השמים להמטיר על אר"ש לא איש אכן כנמלים אשר יכינו בקיץ לחמם לחם יומים. שאדם אוכל מפירותיו בעוה"ז והקרן קיימת לעולם הבא. שמור למועד וצבא. כל ימי צבאי אייחל בגלות החל. לסולח ומוחל. ירצה פעלי. יראה עניי ועמלי. ואל יפן למעללי אם חטאתי אללי לי. במה אכף לה' לכפר עון עלומי. כי הבל ימי. הירצה ה' באלפי אילים בעגלים בני שנה. ותור ובן יונה. האקדמנו בקטורת ולבונה. אם לא על שכמי אשא ואקריב לחמי תודה שהביאני אל בית אמי. ובשבתי וקומי. ולילי ויומי אשלם תודות לנותן לחמי. הרועה אותי מעודי והוא יתי' יהא עמי. ועם פי בנאומי. לברד טעמי. לזכות את הרבים עמי ולאומי. ולא למען ספר שמי. הוחל לקרוא בשם זה ספרי הלזה. במתכוין בעצם וראשונה. עם שנרמז בו במקרה בלי כוונה. בר"ת (לחם שמים) **ח**יבור **ל**משנה **ש**חיבר **מ**הר"ר **י**עקב **מ**אלטונה. גם נכלל בו שם המקום בית לחם אשר בהגר המדינה. חובר בו חלק מסוים ממנו וקצת מציאותו שם קנה. (ובהיותי עומד לשרת בק"ק עמדין יע"א השלמתי בס"ד חלק זה הראשון במהדורא תנינא). ומעיקרי הוראותיו עוד באשר הוא כמו הלחם שנעשה אחר כמה יגיעות זריעה קצירה ובירירה והרקדה ואפייה אחר הטחינה. ככה נברר ונטחן עד אשר דק ונאפה מאפה תנור השכל ובמרחשת הבחינה. עד שיצא גלוסקא יפיפיה

סעדתא דלבא וראוי לברך עליו ברכת מזונא. בריך רחמנא מריה דהאי פתא דיהיב כי הך ריפתא לעניא ומסכנא. (ואל יהי פתי קל בעיניך כי לחם עצלות לא אכלתי כ"א בזעת אפי ויגיע כפי. גם תדע נאמנה. שקלקלה לפעמים תקנה. וכמשל הקדמוני אין דבר רע שאין יוצא ממנו טוב ככה ראיתי אני כי חסרוני וקוצר הבנתי ומיעוט ידיעתי. הן הנה היו סבה אל שלא הייתי עד ממהר לקבל בשכלי כל אשר אמצא כתוב למחברים אחרונים להאמין בהם בלי בחינת והבנת הלב ולחזור עליו כמה פעמים טרם אחליטהו למאמר צודק מכל צד נקי מכל שגיאה. עם היותו דבר פשוט מאד אצל בני גילי ולגדולים ממני. לא יכולתי לפטור עצמי ורעיוני מהעביר עליו עיוני. להיות לחולשת השגתי כל דבר קטן גדול הוא אלי וגבשושית קטנה גדולה כהר אצלי. ולא ערב לנפשי מה שלא בחנתיו ונסיתיו בחדרי לבבי כי יראתי מאד ממקרי ההטעאה הנופלים בהקש ניצוחי כי רבים המה. וכמה פעמים בא לידי כזה כי מה שחשבתיו לפום ריהטא לדבר פשוט היותו מאמר גוזר ומופת חותך ומושכל ראשון. אחר שנסתכלתי בו יפה ראיתי והנה הוא מרמה ומשגה רחוק ממרכז האמת. וזה סבת מה שתראה לגדולי המחברים שנפלו ברשת השגיאה ואל תבהל על זה לבך יהגה אימה איה שוקל וסופר מוצל מטעות ומה יעשו קטני ארץ. כי גדולתם גרמה להם כמ"ש רז"ל לפום חורפה שבישתא. או מעקת הזמן כי אין כל העתים שוות לטובה ולא בכל שעה הלב פנוי לירד לעומק העיון ושמעתא בעיא צילותא. ותהי כשגגה שיוצא מלפני השליט בחפזו ולפום ריהטא). ומשיתופי לחם ענין מלחמה לחם שערים מדהרות (לחם) אבירים ללחום את מושל מלחמת מצוה להחזיק במחלוקת שהיא לשם שמים לישא וליתן באמונה. ומצירופיו מלח שאינו חסר מלח ותבלין בשמים ראש מור ולבונה. וחמל מחל כי הוא יחמול עלי ללמוד זכות לפני קוני ימחול לעוני יסלח נא ולא אקח בשנה. ואקח את ספר המקנה. מקנה קניני רב מניני ובניני. ואזמין בו הקרואים אל הלחם ואעש להם כרה. אשר כרי"תי וקריתי לי עליית קיר קטנה. כי על כן באתי בצל קורתי להרויח לי מצרתי. למען היות לי תחנה. להעביר זדוני להניח לי מעצבי ומיגוני. להשביע נפש נענה. ובכן אשא כפי אל אל בשמים אשר לו נאוה תהלה. הוא אלהי חסדי יקדמני יאיר עיני ויסיר מתחת ידי המכשלה. ומענה לשון ממנו אשאלה. לבוא אל הביאור להשיב אמרים אמת בדעת צלולה. ה' צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה.

הנה נא הואלתי לדבר בהקדמה. בדרך צחות בארוכה ולשון רכה ואמירה נעימה. אף כי אני אוהב הקיצור מאד כאשר יראה המעיין בספרי כי לא הוגעתיו בשפת יתר והסתפקתי בו בהכרחי בכל היכולת ונשמרתי ממלה א' שאינה צריכה כי אין רצוני לבונן האבנים.

מ"מ לא מנעתי פרי עטי בעתו עת להאריך ולהרחיב התנצלותי אשר כתבתי לי בילדותי. ולא חדלתי לתת מתקי ותנובתי. להראות נוי נועם לה"ק. אחלי אדוני הקורא אל יבעט בקריאתה ואל תהי מגלה זו בעיניו קלה. כי מלבד אשר לעתות הפנאי כד חליש לבא מגרסא תתענג נפשו בה. עוד יצא לו ממנה תועלת נכבד להלהיב נפש המעיין ולהקיצה מתרדמתה. לאהוב החקירה לשגות באהבתה. וידיעני לזכות יזכרני לטובה. ולא ירדפני עד חובה. אך יוסיף בי אהבה וחבה. והיה שכרי וגמולו ישולם לו בזה ובבא. הטיבה ה' לישרים בלבותם בשפע רצון ברכה ונדבה. והיו כגן רוה ולא יוסיפו לדאבה. ויהי נועם ה' אלהינו עלינו. ותשרה ברכה במעשי ידינו. אוכי"ר:

הקדמה "מהדורא תנינא" מאת הגאון המחבר זצוק"ל

אל עין הקורא

נאם יעב"ץ בהיות שהפצירו בי אוהבי ורעי להוציא לאור הדפוס חלק א' מחיבורי ראיתי לתת את שאלתם ולעשות בקשתם עם היות שאיני כדאי. ולא עלה על לבי לחבר חיבור רק מה שכתבתי לעצמי כתבתי בהיותי נלחץ להשלים הביאור במקום שלא הספיקו לי דברי מי שקדמני. ובחסד עליון הוטב בעיני לומדים שראו אצלי מה שהעליתי על ספר. ואמרתי אם לא יועיל לגדולים ממני לא יזיק לאשר כגילי ולפחותי המעלה כמוני. והשי"ת יודע כי תכלית כוונתי לשמים לעורר לב החושקים להבין אמרי בינה כוונת המשנה על הנכונה. וח"ו לא נתכוונתי להתגדר במלאכתי לעשות לי שם תפארת חלילה. לא בי היא לא תואר ולא הדר ומן אז חדלתי מהיות לאיש שור"ר ומור"ה. בפרט אחר שפגעוני ימים רבים ומעודי עד היום לא ראיתי בטובה. ולא עמדתי יום א' בשלוה. על כן נתעב בעיני כל הכבוד המדומה אכן מלאכת שמים היא זו ומלחמת מצוה. (והכתוב צווח כל אשר תמצא ידך בכחך לעשות עשה. וכיוצא בזה נמצא הרבה בספרים. וכאשר הרביתי לחשוד עצמי ושכלי ואמרתי למנוע מזה. נזכרתי דברי החסיד בח"ה כמה שכלים אבדו בעבור המורא וכמה חסרונים גרם אותם הפחד ואמר מן הזהירות שלא תרבה להזהר ושאם היה כל מתעסק בענין מעניני הטובה שותק ועומד עד אשר יגמר לו כל רצונו לא היה מדבר דבר אחרי הנביאים ע"ש שהאריך עוד בלשון הזהב ואיה פה מתוק מזה) ולא יכולתי להתאפק לכל הנצבים עלי לעבור על דברי חברי ששאלו כהוגן. והרי שלי שלהם לפניהם קמא קמא דמטי אמטי ואייתי לקמייהו. ומכאן מודעא רבה שאינני אומר לקבל דעתי אלא אדברה כל הרוצה להשיב ישיב ואחזיק טובה וחינות למי שיצילני מן השגיאה ויעמידני על האמת מלבד מה שיהא מושבר על זה מאת הבורא ית'. ולאלה הסבות בעצמם לא השתדלתי הרבה להשיג הסכמת הרבנים על ספרי (אף

שכבר נמלכתי ברבותי רבנים גדולים שבדור אחר שנגמר רובו של ספר כדי להעיד ע"פ הראייה ועדיין לא באתני תשובתם) כי על הרוב תכליתן אינו כי אם להגדיל ולפאר מעלת המחבר בתוארים ולמען ספר שמו (כי ישראל קדושים הם ולא ישיגו גבול עולם להזיק למחבר אשר עמל בו) ולא לבי הלך בגדולות ונפלאות ממני כגמול עלי אמו. ועוד כי הרבה פעמים נכשלו המסכימים במה שלא ראו הספר. ואחר שראוהו השיגתם החרטה. לכן לא תהא ח"ו המכשלה הזאת תחת ידי. שאין אומרים למי שלא ראה את החידוש שיבוא ויעיד. ואין פנאי ליושב על כסא הרבנות לעיין בכל הספר על רגל א'. וכל מגמתי להשמר מן המכשול. לכן הצגתי דברי אלה לפני כל הלומדים המשכילים שבדור. המה יביטו יראו בו לפי הפנאי ויחקרוהו מראש עד סוף. ואם ימצאוהו טוב ואז יסכימו עליו, שהוא ראוי לעיין בו אז אשמח ואתן הודיה להשי"ת על חלקי. ואחזיק טובה מכופלת להמסכימים אשר ימלאו ידיהם לה'. להעיד על האמת כמו שהוא. וכמו כן יהא משובח אצלי מאד מי שיעמידני על האמת ואודה על האמת. ודברי אלה ואלה אי"ה אעלם על מזבח הדפוס אם יזכני השי"ת בחסדיו להשלים ביאור הסדרים האחרים. ומעתה אני מתחנן אל המעיין בספרי זה באולי המצא ימצא כדברי באיזה מפרש אשר קדמני ואנכי לא ראיתיו עד ככה. השי"ת יודע כי לא היה עמי כי אם ספרו של בתי"ט. ולא היה עיוני אלא בו ובמפרשים שהביאם הוא ז"ל. ולא היו במקום שחברתי הספר פירושים אחרים מצויים לי ולא ידעתי מהם כל עיקר. חלילה לעשות בנפשי שקר. להתלבש בטלית של אחרים ולבזבז יגיע זולתי לקוראו על שמי לא תהא כזאת בישראל. חס לזרעא דאבא חף אנכי מעון זה בידיעתי. ואם לפעמים אחרי החיפוש מצאתי למחברים כדברי. לא מפני זה מחקתי מה שכתבתי וכל שכן שהנאני כי ראיתי דאתא לידי כמה פעמים שכיוונתי לדעת גדולים ת"ל. אך לא הכחדתי אמרי קודש והעמדתי המעיין על זה. וענתה בי צדקתי ביום מחר כי נקי אנכי מאשם זה. ואמנם ידעתי שבאו בדפוס איזה פירושים חדשים על משניות. אכן סהדי בשחקים כי עדיין לא מצאתי שעת הכושר להשיגם ולעיין בהם. ואם יהיה ה' עמדי לחזור על משנתי אעבור עליהם ואשים עין עיוני גם על דבריהם. וארשום מהנמצא בהם מסכים לדברי או מתנגד. ואלמלא שראיתים ועיינתי בהם קודם הדפסת ספרי. לא ימלט שהיה ספרי זה מתגדל מתרבה ומתעבה על ידי כך. ואולי הייתי ג"כ משנה דברים או חוזר בי בדבר מהדברים שכתבתי (כי אינו מהנמנע ולא גנאי ופחיתות שכבר נמצא לחכמי התלמוד שהודו ולא בושו לחזור מדבריהם במהדורא בתרא. ומה אנו מה חיינו אנן יתמי דיתמי כאצבע בקירא לסברא). אלא שעדיין לא היה אפשר זה. ואין מההכרח לחקור אחר כל הספרים הנמצאים (ולא עדיפי מברייתא דאמרינן בכמה

דוכתי ברייתא לא שמיע ליה) והנדפסים יום יום לעיין בכולם. עוד אני מדבר בתפלה ומתחנן לאהוב הקורא שאל יכשל ביתדות הדרכים ואל יחשדני כמראה גדולה בהיות שתפסתי לפעמים לשון השגה על גדולי עולם שקטנם רחבה ממתני ועבה. וצפרנם מכרסי טובה. ומי יתנני מצע תחת כפות רגליהם. מאן יהיב לן מעפרייהו דרבנן קדישי ומלינן עייניו. אך אהבת האמת עשתה זאת וילדות היא שהיתה בי והעזתי פני ברבותי נ"ע. לא ברמות רוחא ח"ו כי אם בלשונות מורגלים בתלמוד שנשתמשו בהם קדושי עליון. ועכ"ז נמלכתי וחזרתי בי שאין להשתמש בשרביטם ומחקתי הרבה בעוברי שנית על דברי. ואשר נשארו מעט מהרבה לא בזדון כמגרה מדון רק בשגיאה ושכחה. (ועכ"פ אין תפיסה משום צד על הדברים הנאמרים לצחות יעויין בתשו' מהרי"ט בחי"ד וכמו שאין לעשות עיקר מהשבחים והתוארים ההולכים ע"ד זה הנאמרים לא באמת ולא בצדקה. כמ"ש מיטב השיר כוזבו). וכבר הודעתי למעיין הידיד בהקדמתי שפלות רוחי ונמיכות נפשי בפיקוק חליותי. ואחר כל ריבוי התנצלותי שעשיתי איני מכריח אותו להודות בהנחתי על פני עקשותו כמ"ש הרמב"ן בפתיחת המלחמות שאין לנו ראיות מופתיות אבל הסברות הקרובות לצורת השמועה הן הראויות לקרב. ובעזה"י תפסתי דרך קצרה שיהא המועט מחזיק את המרובה. בלשון צח ומבואר ובמקומות לא מעטים סמכתי על המשכיל ומבין דבר מתוך דבר. ולא הלכתי אחרי הקוצרי"ם. למלא ספרי מיגיע אחרים ועמל זרים. לא אהיה חמור נושא ספרים. לא אשים ידי למו פי עדיי לבלום במתג ורסן לא אשמרה לפי מחסום בהיות צדיק בריבו לנגדי בעוד שדי עמדי ויראתו לנגדי תמיד לא אחריש דבר גבורות וחין ערכו. כאשר יחרוש החורש בבקרים. לא אבוא בפטפוטי דברים. ולא יראה ולא ימצא בי לחם חמץ כי אם לחם חם הבא מן החדש עיסה שנילושה בשמן החקירה ודבש המוח ויין המדע ונערבה בזעת הדעת ונקטפה במימי השכל בזיע אפים ויגיע כפים. וכל מעייני בו לברר וללבן כל הנוגע למשנה ושיהא לשונה מכוון בלי יתרון וחסרון אף על זה פקחתי עיני לתקן קריאת המלות המסופקות וכתבתי הנלע"ד כשנזכרתי:

ויה"ר שיערב לחמנו ויעלה לרצון לריח ניחוח לשמים ונפשי את ה' ברכי. על העבר אותו הללי ושבחי. כעל כל אשר גמל עליכי. רחצי הזכי. דבר חין ערכי. וחיכך כיין הטוב בדמי בקשתך בבכי ותחנונים מסכי. וכמים לבך נוכח פני ה' שפכי. יסלח לכל עוניכי. ירפא לכל תחלואיכי. יגאל משחת חייכי. חסד ורחמים יעטריכי. ישביע בטוב עדייך תתחדש כנשר נעורייכי. ובקשה על העתיד לא יחסר לחמי לאורך ימים. שבתי בבית ה' לי אמר צדקות ועוז נפשי תדרכי. ועליו יהבך השליכי. לא תפחדי ולא תכשלי בכל אשר

תלכי. ויהי נועם ה' עלינו. ויכונן מעשה ידינו. יהי שם ה' מבורך. ומרומם על כל ברכה ותהלה. נצח ועד סלה. **בילא"ו יילא"ו** ותהי השלמתו טו"ב מנחם לסדר אר"ש אשר לא במסכנות תאכל בה לחם ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך על האר"ש הטובה אשר נתן לך: